

Michał Kober

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Wydział Społeczno-Ekonomiczny

Nr albumu: d-3068

Praca napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Włodzimierza Okrasy w Katedrze Metodologii Badań i Analiz Socjologicznych Instytutu Socjologii na Wydziale Społeczno – Ekonomicznym UKSW.

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Tytuł rozprawy: *Przedsiębiorczość społeczna – metodologiczne podstawy pomiaru i opisu działalności innowacyjnej na poziomie społeczności lokalnych*

Problemem badawczym rozprawy jest analiza rozwoju społeczności lokalnych oraz potencjału proinnowacyjnej aktywności członków tych społeczności charakteryzowanego za pomocą wskaźników spójnych z koncepcją przedsiębiorczości społecznej.

Rozprawa stanowi próbę rozszerzenia dotychczasowego dorobku teoretyczno-metodologicznego w zakresie konstruowania mierników przydatnych do pomiaru i opisu potencjału przedsiębiorczego szczególnego typu wspólnot jakimi są społeczności lokalne. Jest to zarazem przegląd i wstępna ewaluacja przydatności w statystyce publicznej mierników służących opisowi potencjału przedsiębiorczego społeczności lokalnych.

Przedsiębiorczość społeczna w znaczeniu jakie używane jest w rozprawie to: determinowana kulturą zdolność społeczeństwa, społeczności lokalnej lub grupy społecznej do samoorganizacji, w tym zainicjowania i podtrzymania wspólnego działania oraz zorganizowania niezbędnych zasobów materialnych, w celu realizacji własnych potrzeb, co do których istnieje wspólne (powszechne) przekonanie odnośnie do ich wartości i konieczności realizacji dla podniesienia jakości życia członków danej zbiorowości przy jednoczesnym przekonaniu o możliwości ich realizacji za pomocą posiadanych i dostępnych zasobów w sposób bardziej skuteczny i efektywny niż było by to możliwe przez członków zbiorowości samodzielnie. Jednocześnie przedsiębiorczość społeczna jest atrybutem funkcjonowania społeczności lokalnych i ma charakter dynamiczny, jest jednym z aspektów zmiany

społecznej i jako taka nie może być postrzegana jako przyczyna rozwoju ani jedyny czynnik wyjaśniający poziom rozwoju i jakości życia społeczności lokalnych.

Wyżej przedstawiony cel główny rozprawy doktorskiej jest realizowany przez cele szczegółowe, tj.:

- przegląd socjologicznych i ekonomicznych koncepcji teoretycznych opisujących kwestie rozwoju, samoorganizacji społeczeństw i przedsiębiorczości,
- przegląd definicji i zakresu rzeczowego pojęcia przedsiębiorczości społecznej,
- przegląd definicji i przedsięwzięć zaliczanych do innowacji społecznych,
- analizę stanu przedsiębiorczości społecznej gmin w Polsce z wykorzystaniem statystycznej analizy danych ilościowych.

Przedmiotem prac badawczych dotyczących przedsiębiorczości społecznej była dotychczas przede wszystkim identyfikacja cech charakteryzujących zjawiska pozwalające się zaklasyfikować jako przedsiębiorstwa społeczne, a prowadzone badania miały głównie funkcje deskryptywne i charakter jakościowy. Rozprawa stanowi wkład merytoryczny w obszarze badań ilościowych nad innowacjami społecznymi.

Proces badawczy obejmuje badania teoretyczne, w tym studia literatury przedmiotu z uwzględnieniem wyników najnowszych badań prowadzonych w obszarze zainteresowań oraz badanie empiryczne polegające na statystycznej analizie danych ilościowych. W trakcie procesu badawczego przeprowadzono analizę danych zastanych, analizę aktów prawnych, przegląd literatury przedmiotu, analizę danych statystycznych.

Praca składa się z części teoretyczno-metodologicznej i empiryczno-ewaluacyjnej. Na część teoretyczno – metodologiczną składa się rozdział poświęcony konceptualizacji przedsiębiorczości społecznej; w tej części przedstawiono zjawisko przedsiębiorczości w teorii ekonomii, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji Adama Smitha, Josepha Schumpetera i Jeana Babtista Saya. Ta część pracy zawiera także prezentacje koncepcji solidaryzmu w ujęciu Emila Durkheima i Charlesa Gide'a oraz koncepcji podmiotowości sprawczej. W pozostałych podrozdziałach zostały omówione koncepcje kapitału społecznego i kapitału kreatywnego. W uzupełnieniu do przeglądu koncepcji ekonomicznych, w kolejnym podrozdziale przedstawiono zjawisko przedsiębiorczości społecznej w ujęciu socjologicznym odwołując się do dorobku teoretycznego jaki do nauk społecznych wnieśli francuscy socjologowie: Jacques Defourny i Patrick Develtere.

W części teoretycznej pracy znajduje się przegląd definicji innowacji społecznych opracowany na podstawie literatury przedmiotu. Ponadto ta część zawiera rozdział poświęcony katolickiej nauce społecznej i jej ujęciu ekonomii społecznej. Istotną częścią opracowania jest również rozdział

poświęcony idei spółdzielczości i historii ruchu spółdzielczego w Polsce oraz historii inicjatyw rozwijanych na terenie Polski, a wpisujących się w kryteria definicyjne ekonomii społecznej. W tym rozdziale przedstawiono także umiejscowienie i znaczenie ekonomii społecznej we współczesnym systemie rozwoju kraju.

W dalszej części pracy przedstawiono perspektywę organizacji międzynarodowych i ich agend badawczych wobec przedsiębiorczości społecznej; odwołano się także do wyników współcześnie prowadzonych badań, w tym finansowanych z Programów Ramowych Komisji Europejskiej.

Na zakończenie części teoretyczno-metodologicznej przedstawione zostały wybrane kierunki innowacji i współczesne kierunki ewolucji teorii i praktyki w tym obszarze; przedstawiono wybrane inicjatywy spełniające kryteria definicyjne innowacji społecznych. Przedstawiony został także przegląd prac badawczych, których przedmiotem był pomiar i opis innowacji społecznych.

Na część empiryczno-ewaluacyjną składa się rozdział poświęcony organizacjom trzeciosektorowym w Polsce, gdzie przedstawiono statystyczny obraz organizacji pozarządowych w kraju oraz wskazano jego metodologiczne ograniczenia w kontekście analizy przedsiębiorczości społecznej. W tej części zawarto także rozdział poświęcony operacjonalizacji przedsiębiorczości społecznej, który zawiera propozycję zestawu wskaźników istotnych dla opisu badanego zjawiska. Kolejny rozdział zawiera analizę przedsiębiorczości społecznej w Polsce w ujęciu terytorialnym, gdzie jednostką analizy jest gmina. W podrozdziałach podsumowujących analizę omówiono zalety i ograniczenia miar agregatowych, przedstawiono zasadnicze ograniczenia w dostępie do danych oraz zaproponowano kierunki dalszych analiz. W części ewaluacyjnej dokonano podsumowania zarówno ujęć teoretycznych jak i przeprowadzonej analizy.

W pracy podjęto próbę empirycznej identyfikacji dostępnych w statystyce publicznej mierników użytecznych w procesie pomiaru i opisu potencjału przedsiębiorczego społeczności lokalnych. Następnie przeprowadzono analizę potencjału przedsiębiorczości społecznej gmin w Polsce.

Intencją opracowania jest rozwinięcie metodologicznego zaawansowania podejść badawczych trudno uchwytniej materii, tj. przedsiębiorczości społecznej poprzez odwołanie się do szerokiego kontekstu społecznego w opisie procesów rozwoju i zaspokajania potrzeb społeczności lokalnych.

Przyjęta perspektywa badawcza pozwoliła na stworzenie obrazu polskich gmin i scharakteryzowanie ich pod kątem potencjału do samoorganizacji w celu realizacji przedsięwzięć prorozwojowych, ukierunkowanych na lepszą kompensację zidentyfikowanych potrzeb. Jednocześnie ze względu na ograniczenia wynikające z definiowania ekonomii i przedsiębiorczości społecznej należy się spodziewać, że sposobów ich statystycznego opisu i pomiaru będzie wiele, a zestaw wykorzystanych wskaźników będzie podlegał stałemu ulepszaniu.